

mert a három királyok a három faj egyenlőségét jelentik...

Vér, gyönyör, arany és a halál: ezek Garcia Calderon irásművésze-
vének főelemei. És milyen és mennyiféle halál! A kegyetlenséget is olyan
természetességgel tudja megírni, olyan egykedvűen, hogy az ember za-
varba jön: indián apatia ez, vagy pedig arab-spanyol *desenfado*: akart és
kissé keresett, fatálista impasszibilitás? Valószínűleg: mindakettő.

A *kondorkeselyű bosszuja* az elnyomott, kizsákmányolt indián és a
kondorkeselyűk titkos szövetségét példázza, a kiszipolyozó, betolakodott
fehérek ellen. Ez leghíresebb novelláskötetének egyuttal a címe is. *Vér-
színi* novellák (franciául: *Couleur de Sang*) egy másik kötete. *Danger
de mort* a harmadiknak a címe, amelyet spanyolul nem ismerek: *Halál-
veszély*. Mindkét nyelven megjelent: *Ha Loti eljött volna...* A Loti-féle
Aziyadé mintájára azt írja meg, hogyan irt volna le Loti egy perui Azi-
yadét, ha eljutott volna Peruba, amint az szándékában volt, röviddel a
halála előtt. Ez amolyan irodalmi fegyverpróba: a *pasticheek* műfajából.
A kis kötetet kiegészítő három novellát jóval többre becsülöm. Az egyik
kötethez Blasco Ibáñeznek jutott az a megtiszteltetés, hogy előszót írjon.

Fáradt európai idegrendszereknek, amelyek csupán detektívregények
olvasása után tudnak elérni az álom ingoványaira, különösképpen aján-
lom ezt az író. Ernyedt idegeiknek a Garcia Calderon novellái új, soha
nem izlelt izgalmakat ígérnek. S talán az új ingereken át éltalálnak arra
az utra, amelyen az utjelző tábla így szól az olvasóhoz: „talán, még ben-
ned is él valami abból, amit úgy hívnak, hogy — szociális lelkiismeret.“
Ha egyszer megjelenik majd a szegénység irodalomtörténete, a perui ex-
cellenciás ur kötetei sem fognak belőle hiányozni. (*Brachfeld Olivér*)

**P. ANDREI: SOCIOLOGIE GENERALA (Editura Scrisul Românesc,
Craiova 1937)**

A fogalmak kisajátításának vagy ha úgy tetszik átértékelésének ko-
rában a tudományok feladata még súlyosabb. Különösen áll ez a társa-
dalomtudomány illetékességébe tartozó területeken. P. Andrei szocioló-
giája, akarva nem akarva, ebben az irányban teljesít hivatást s így erő-
teljesen segíti elő a román tudományos szociológia kibontakozását.

Az igazságok élete relativ — mondja Andrei, — közülök egy sem
nyilvánítható abszolútnak. Egyetemes érvényű igazság a társadalmilag
érvényes igazság. A szociológia — szerinte — a társadalom fejlődését az
emberek lelki, gazdasági, jogi és politikai tényezőin keresztül tárja föl és
értelmezi. Ezért állandó az érintkezés a szociológia, történelem és törté-
netfilozófiák között. Más azonban a történetfilozófia, mely a társadalom
spekulatív elemzését adja s a történelmi fejlődésben az értéket keresi,
szemben a szociológia társadalmi-valóság kutatásával. A szociológia nem
hoz értékítételeket, mint Hans Freyer, a mai Németország divatos szo-
ciológusa hiszi, aki a szociológiát a fennálló politikai rendszer segédtu-
dományaként kezeli. P. Andrei szociológiai rendszerét D. Gusti morfoló-
giájától is elkülöníti, mert szerinte a szociológia nem gyakorlati ideálo-
kat fogalmaz, hanem csak a társadalmi tények megállapítására és ma-
gyarázására szorítkozik. A szociológia a közöst, az általánost keresi, el-
lentétben a speciális társadalomtudományokkal, amelyek a társadalom-
nak csak egyes oldalait tárják fel. A történelem, lélektan, episztemológia
és szociológia közti viszony tárgyalásánál arra az eredményre jut, hogy
a történelem és lélektan a szociológia kiegészítő módszerei.

Amint látható, a szociológia tárgyának meghatározásában rokon
Durkheim, *G. Simmel* s *Leopold v. Wiese* felfogásával. A szociológia —
— szerinte is — a társadalmi összefüggéseket tanulmányozza! Így az-

után nála is a társadalmi jelenségek, mint egyének közti összefüggések, lelki alapvetésűek, még akkor is, ha azok külső behatásra állnak elő. A társadalmi intézmények ezek szerint az egyének közti viszonyok konkretizálódása. A jelenségeket mindig a maguk egészében, funkcionális jelentkezésükben kell szemlélnünk.

A könyv legértékesebb fejezete a szociológia módszeréről szól. A tárgyilagosság így nem módszer csak egyik alapfeltétele minden módszernek. A módszer szempontjából a szociológia eklektikus; használja úgy az indukciót, mint a dedukciót. S mert a társadalom nem mechanikai folyamat terméke s nem is metafizikai lényeg, hanem objektivizálódott egyénközi összefüggések totalitása, mely részekben valósul meg, ezért minden egyes társadalmi jelenséget a többi kategóriákkal való összefüggésben kell kutatás alá venni. „A szociológia módszere integrál s ez azt jelenti, hogy minden egyes társadalmi jelenséget a társadalmi egész prizmáján keresztül vesz, az egésszel való összefüggésben, amely a résznek meghatározott formát ad annak funkcióján keresztül.” (311. o.)

A társadalom funkcionális egység, bizonyos célok szolgálatában, alapját az a viszony teszi, amely természeténél fogva lényegellenes. Ennek a látásnak nagy akadálya eredeti lényegbeállítottságunk. Márpedig a társadalom fogalom ugyanolyan változáson ment keresztül, mint a léleké. A lelket is valamikor különböző jelenségeket létrehozó lényegként fogták fel, ma viszont mint a lelki jelenségek totalitását értelmezik. Hasonló az eset a társadalommal is. Ez sem valami misztikus „erő” vagy „lényeg”, amely bizonyos jelenségeket teremt, hanem funkciók totalitása, ahol minden kölcsönös függési viszonyban áll egymással, magabazárva a cselekvés hordozóit, az egyéneket. Ebben az értelemben szellemi nála a társadalom s kap igen fontos szerepet kialakulásában a lelki azonosság, az akarat. (Voluntarista). Ezért a társadalom tényezői (társadalmi tudat és akarat, összetartás és hagyomány, tekintély) maga a társadalom, a fizikai-földrajzi-biológiai környezet viszont csak a társadalom feltételei, amik kívül állnak a társadalom lényegén, jóllehet sokszor meghatározó erők. (Durkheim, L. Fèvre).

A korabeli regresszív rendszerek felfogásával szemben éles különbséget tesz állam és társadalom között. (158. o.) Az állam politikai egység, míg a társadalom szellemi és gazdasági közösség, melynek alapelemei nem annyira körülhatároltak, mint az államé, miért is a társadalom alapegysége, melyre épül, nem a faj, hanem a nemzet. A nemzet viszont kulturális egység, amelynek életvágya általános emberi értékek alkotása. Az osztályok gazdaságilag értelmezett elméletét egyoldalúnak tartja, mert ez — szerinte — a társadalmi osztályokat csak gazdasági tényezőkné, nem pedig a társadalmi élet funkcionális szerveinek tekinti. Itt is Durkheimmel ért egyet, amikor az osztályok funkcionális egységét véli helyesnek. Ebben a vonatkozásban elismeri az állam és társadalom szétválasztásának jogosságát, de: az állam szerinte valamivel több, mint egy osztály s éppen ezért az osztályok az állammal szemben csak alárendeltek lehetnek.

A társadalom változásának kérdésénél tisztázza az evolúció és a revolúció fogalmát. A revolúció szerinte osztályok közötti ellentétek kisülése; nem cél vagy ideál, hanem eszköz egy újabb társadalmi egyensúly megvalósítására. Megkülönbözteti a politikai és társadalmi revolúciót: a politikai csak kormányformát változtat, a társadalmi azonban megváltoztatja az osztályok közti viszonyt. Ide vonatkozó elemzéseit Bluntschli szavaival zárja: „... a forradalom mindig törvénytelen, de nem mindig igazságtalan; a legtöbb esetben a jog felfüggesztése, de nem szük-

ségszerűen bűn.“ Majd hozzát teszi: „A szociológiában nem értéktételeket hozunk, hanem csak megállapítjuk ezt a jelenséget is, mint a társadalmi szerkezet átváltoztatásának egyik eszközét.“

P. Andrei szociológiáját a román tudományos irodalom, mint eseményt könyvelte s joggal: könyve a kérdés világirodalmi anyagának ismeretében készült, nemes tárgyilagossággal. A könyv szelleme: hagyományosan humanista. Ebben áll nevelő és építő ereje. (*Mezei Dezső*)

OLIVER BRACHFELD: EL EXAMEN DE LA INTELIGENCIA EN LOS NIÑOS. (Gerona, Madrid, 1936)

Ez a kis könyv filléres áron került forgalomba az egész spanyol nyelvterületen, és elsősorban a tanítók és tanárok számára íródott. Voltaképpen szerzőnek egy, a budapesti egyetem lélektani tárgyú pályázata-ra beküldött pályamunkája, még 1931-ből. Szerző is reáírhatta volna a spanyol nyelven nagy sikert aratott könyv fedelére, mint valaha Schopenhauer: „A budapesti m. kir. Pázmány Péter Tudományegyetem pályázatán pályadíjat *nem* nyert...“ (A pályázatra két mű érkezett be; a másikat egy katolikus pap írta).

A több, mint százoldalas könyvecske kevesebbet és többet hoz, mint amennyit címe ígér. *Kevesebbet* annyiban, hogy nem foglalkozik a kérdés gyakorlati megvilágításával; csupán annak elméletét adja. (Ezért a hiányért nem kárpótol a függelékben közölt két barcelonai *test* sem, amelyek különben nem is gyermekek intelligencia-vizsgálatának céljaira készültek, és különben is fogyatékosak). *Többet* pedig annyiban, hogy az intelligencia-vizsgálat egész kérdését kifejti az olvasó előtt, harminckilenc apró, világos, élénken írott és szellemes fejezetben.

Ha a szerző fentebb ismertetett művében joggal tiltakozik az ellen, hogy egyes polgári pszichotechnikusok tudományukat az osztályharc-szolgáltatába állítsák, ebben a könyvében utat mutat az igazán elfogulatlan pszichotechnikának. Binetből indul ki, akinek életművét még ma is irányadónak tartja és akit ugyyszólván rehabilitál. Vajjon mit ér az intelligencia, veti fel a kérdést, ha nem kérdezzük meg egyszersmind azt is: feltéve, hogy a kísérleti személy intelligens, vajjon *mire használja fel* az intelligenciáját? Az intelligencia vizsgálat ezzel túlnő a pszichotechnikai eljárások keretein, és a személyiség-vizsgálat részévé lesz, amelyből persze a mélység-lélektan és a karakterológia is ki kell, hogy vegye a maga részét.

A néhányoldalas függelék a temperamentumos kis dolgozat megírása óta megjelent irodalmat ismerteti összefoglalóan. Egyuttal állást foglal a kísérleti műveletek kapcsán kifejlődött azzal a rossz szokással szemben is, amely *túlértékeli* a gyorsaság-faktort a kitűzött feladatok elvégzésénél, míg a lassabban dolgozó gyermekeket és felnőtteket jogosulatlanul „lepontozza“. (*T. A.*)

BARTÓK BÉLA: NÉPZENÉNK ÉS A SZOMSZÉD NÉPEK ZENÉJE
(Népszerű zenefüzetek, 3. szám)

A zene hiveinek haladó seregében jóleső megállapítani, hogy korunk nagy muzsikusi szinte kivétel nélkül a társadalmi haladás hivei. Mint- ha a régi nagy mesterek örökségeként maradt volna rájuk ez a magatartás, akik közül pl. *Mozart* a korában forradalmi hitvallás számba menő szabadkőműves volt, *Beethoven* pedig mindvégig kitartóan szabad- elvű. Korukat a napjainktól elválasztó hosszú évszázad alatt a zene nagy mestereinek mindig küzdeniök kellett társadalmuk rossz tényezői ellen (az ifju *Wagner*) s a szervezett regresszió korában annál kimagas-